

1. DIA

A magyarországi alkalmazott gyógyszerészek érdekvédelmi mozgalmi 1919-ig

2. DIA

A gyógyszerértulajdonosoknak mindig voltak segítő társai, akik azonban kiszolgáltatott helyzetben voltak, mert a XIX. században még hiányoztak hazánkban az alapvető munkaügyi rendeletek. A főnök és az alkalmazotti viszony nem mindig volt felhőtlen.

Gyógyszerészsegéd csak az lehetett, aki 4-6 gimnáziumi osztály elvégzése után 3 évig gyakornokként gyógyszerértarban működött és letette sikeresen a tirocínális vizsgát. További 1 évi munka múlva beiratkozhatott a Tudományegyetem orvosi karára, ahol 2 év múlva a sikeres szigorlatok után „magister pharmaciae” oklevelet szerzett. Évekig volt alkalmazott és várta, hogy pénzzel és protekcióval megpályázhasson egy patikát.

3. DIA

A patikák szétszórt elhelyezkedése miatt akkor még nem alakulhatott ki olyan testületi szellem, amelyből egy egységes közegészségügyi és szociális program alakult volna ki. Az 1809-ben alapított Pest-Budai Gyógyszerész Testület még nem kezelte a segédek és az alkalmazottak szociális helyzetét. 1841-ben alakult meg a Budapesti Gyógyszerészsegédek Betegápoló Egyesülete, valamint a gyógyszerész özvegyek akkori helyzete felvetette a gyógyszerészi nyugdíjintézet létrehozásának a szükségességét is. Ennek az alapszabályát 1886-ban hagyta jóvá Tisza István belügyminiszter.

4. DIA

A Debrecen-Bihar Megyei Gyógyszerész Egyesület azonban már elérkezettnek látta az időt kimondani: „a pályájukat végzett gyógyszerészeket egyenlő jogokkal ruházzák fel, a testületnek tagja lehet minden okleveles gyógyszerész ott, ahol működik”. Ez a testület már a teljes egyenlőség elvére helyezkedett, amit a tulajdonosok elvetettek, mert érthető módon személyes sértésnek tartották.

5. DIA

1850-től 1917-ig jelentős mértékben, 540-ről 1990-re emelkedett a magyarországi gyógyszerértarak száma. Amíg a XIX. század közepén országosan kb. tízezer lakosra jutott egy gyógyszerértar, addig a XIX-XX. század fordulójára ez a szám már lecsökkent 5-6000-re, így a pálya gazdasági stabilitása lassan megingott. Ez a helyzet az 1880-as évek végéig még nem volt országos probléma, mert a

segédek később beiratkoztak az egyetemre, majd gyógyszerértulajdonosok lettek. A jelenség a „boldog békeidőket” idézte fel a fiatalokban, akik ekkor már tömegesen léptek a jobb megélhetésért a gyógyszerészi pályára. Azonban a növekvő patikai jogadományozás következményeként a XIX. század utolsó évtizedében már jelentős volt az alkalmazottak hiánya.

6. DIA

Hazánkban a XIX. század végén a gyógyszertárak reggel 5 órakor, télen 6-kor nyíltak és este 9-kor, vagy 10-kor zártak. A gyógyszerügyi szolgálat folyamatosan 3 napon át tartott. Bár az alkalmazottak teljes ellátást kaptak, nem volt étkezési idő. és az étkezéseik idején többször fel kellett ugraniuk, hogy a betegeket ellássák. Ott, ahol csak egy beosztott volt, minden éjjel ügyeletet kellett tartania. A szabadnap, kimenő nagyon kevés volt, Budapesten hetenként egy szabadnapot engedélyeztek csupán. Már régi kívánsága volt a beosztottaknak, hogy legyen egy emberhez méltó saját szobájuk, hiszen gyakran a materiális kamrából leválasztott, ablak nélküli részen csak egy összehajtható vaságy állt a rendelkezésükre, ráadásul ezen a kamrán járt keresztül a főnök és a család.

Vidéken az okleveles gyógyszerészek havi bére 30-35 Ft volt teljes ellátással, a segédek 20-30 Ft-ot kaptak. A fővárosban ez valamivel jobb volt: 35-45 Ft ellátással, vagy ellátás nélkül 60-80 Ft. Koronában számítva ez vidéken 150, Budapesten 180 volt, és időnként járt havi 10 korona fizetésemelés. Ez a megélhetéshez azonban nagyon kevés volt, például 2 heti nyaralást ebből a pénzből nem lehetett megoldani. Gondot okozott az alkalmazottaknak az is, ha pár éves szolgálattal felmondták az állásukat, az új helyen csak kezdő fizetést kaphattak, mivel nem vették figyelembe a szolgálati éveket a fizetéseknél. Ezt a kérdést Ausztriában már nagyon hamar rendezték, de nálunk soha sem valósulhatott meg.

7. DIA

Lukács István 1890-ben így írt a Gyógyszerészi Hetilapban: „Ha segédeinknek a múltban olyan kedvező anyagi létet biztosíthattunk volna, amely állásukat ne még nehezebbé, de annak anyagi terheit ellensúlyozta volna, a jóakarát, a megbecsülés és elismerés köréből egy sem hiányozna”.

Lukács István 1891 végén felszólította az alkalmazottakat egy Gyógyszerészségédi Kör megalapítására. Az egy évvel később megalakult Gyógyszerészi Körben a kulturális szempontok kerültek az előtérbe, az érdekvédelem még háttérbe szorult. Az elnök Bayer Antal gyógyszertár tulajdonos, az alelnök pedig Buzinkay László gyógyszerész volt. Buzinkay többször síkraszállt korábban is egy saját szoba érdekében. A Kör működése azonban rövidesen elhalt.

1893-ban egy 15 tagú akcióbizottságot hoztak létre az alkalmazotti törekvések megfogalmazására. Az elnök ismét Buzinkay László lett. Napi 12 órás munkaidőt, fizetésemelést, emberibb otthont, heti másfélnap szabad napot és évi 14 nap fizetett szabadságot kértek. Sérelmezték, hogy a

gyógyszertári jogosítvány iránti pályázók Budapesten nem kaphattak állást. A Budapesti Gyógyszerész Testület 1893. január 1-től bevezette a patikák esti 9 órás zárását. Ekkor már törölték a pályázók budapesti bojkottját, de a többi követelést elutasították.

8. DIA

Öt évvel később Havelka Ignác kezdeményezésére újra napirendre került az alkalmazottak érdekvédelmi szervezetbe tömörülésének szükségessége. Az elnök Szócs Károly, a pénztáros Havelka Ignác lett. Sajnos ez a tömörülés is hamar megtorpant, mert Buzinkay a Baranyai megyei Véménden lett tulajdonos, Szócs pedig a kultuszminisztériumban számtiszti állást kapott. A századforduló után a segédek követelései már mind gyakrabban éledtek fel, sőt 1901-ben a különösen méltánytalan patikajog-adományozások már a sztrájk gondolatát is felvetették. Az alkalmazottak 1902-1903 fordulóján emlékiratot intéztek a Budapesti Gyógyszerész Testülethez, amelyben összegezték a már ismert sérelmeiket. A tulajdonosok azonban mindezeket elutasították, csupán a lakások minőségében ígértek változást. A tulajdonosok már azon is felháborodtak, hogy a velük egyenlő végzettségű alkalmazottak saját érdekvédelmi tömörülésbe törekcszenek.

9. DIA

De az alkalmazotti mozgalom már meggyökeresedett. 1906. augusztus 12-én megjelent a „Gyógyszerészsegédek Lapja” első száma, mint a magyarországi gyógyszerészsegédek érdekeinek független lapja. (1908 júniusától már „Gyógyszerészek Lapja” címen jelent meg havonta kétszer.)

10. DIA

Még ebben az évben, 1906. december 8-án megalakult a Magyarországi Gyógyszerészsegédek Országos Szövetsége. Az alapító ülésen Esztegar Bélát választották meg a Szövetség elnökévé. Az elnöki beszédében ezeket mondotta: „Alig van életpálya Magyarországon, ahol a pályán működők a helyzetükön ne javítottak volna... Meggyőződünk arról, hogy helyzetünk javítása csakis önmagunktól, lelkes és becsületes összetartásunktól függ. Nekünk évtizedes mulasztásainkat kell a programunk keretében feldolgozni... Higgadt férfiakhoz illő komoly méltóság az egyedüli eszköz, amivel erőnket bebizonyíthatjuk”.

A jelenlévők elfogadták a programot: a szolgálati idővel arányos fizetésemelés, lakáskérdés rendezése, éjjeli ügyelet rendezése, negyednaponként egy teljes szabad nap, másfélórás ebéd- és egy órai vacsoraidő, évi két hét fizetett szabadság, a gyógyszertárak esti 20 órai zárása, a jogadományozások igazságos rendezése. 1907. július 1-jétől teljesült a kért szabadidő. A reggeli nyitást 7 órától fél 8 nyolcra módosították, de az esti 21 órás záráson nem változtattak. A többi

követelést ismét elutasították.

11. DIA

Itt találkozunk először a szocialista szervezkedés szándékával. 1908. november 22-én alakult meg a Galilei Kör. 1909 márciusában létrejött ennek a gyógyszerészi szakosztálya 68 gyógyszerészhallgatóval. Ők már diplomásként vettek részt később a szakosztályi munkában. Millner György a Szövetség új elnöke 1911-ben egy új programot javasolt, amely továbbfejlesztette a Szövetség régi programját: a 10 órás napi munkaidő, a vasárnapi munkaszünet, a korpótlék, a továbbképzés, a gyógyszerészi kamarák sürgetése, a percentezések megszüntetése, a gyógyszerészet tudományos elvei, jóléti intézmények létrehozása. A további eredményeket már hátráltatta a kialakult belső harc. Bevonult a Szövetségbe 1912-ben újra a szocialista gondolat: Szántó Sándor cikket írt „A gyógyszerészségdek és a szocializmus” címmel. Szerinte az eddigi eredménytelenséget csak a szakszervezetté alakulás tudja eredményes munkára változtatni. Szántó ugyanazt kérte pár nap múlva a közgyűlésen: a Szövetség alakuljon szakszervezetté és a Szakszervezeti Tanácsba lépjen át. Kiss Károly az indítványról azt kérte, hogy egyénileg lépjen be, aki óhajt, a szociáldemokrata pártba. Millner azonban szembeszállt ezzel a mozgalommal. Így a két tábor, a radikálisok és a konzervatívok állandó vitája bontakoztak ki 1913-ban.

12. DIA

Amikor a laptulajdonos Orosz Lászlóval kötendő szerződés kapcsán a radikálisok azt követelték, hogy a főszerkesztő működését egy bizottság ellenőrizze, Orosz ezen joggal felháborodott és kilépett a szövetségből. Vele együtt mintegy kétszázan léptek ki és megalapították a Gyakorló Gyógyszerészek Országos Szövetségét, lapjuk változatlanul a „Gyógyszerészek Lapja” maradt. A radikálisok a régi Segédszövetségben maradtak, Maurer Armandot választották elnökké és egy új lapot indítottak kezdetben még „Gyógyszerészségdek Lapja”, 1915-től „Gyógyszerész Újság” címmel.

13. DIA

1914-től kötelezővé tették az érettségi vizsgát. Közben a kereskedelmi miniszter az üzletek záróját este 8 órában határozta meg. Így a konzervatív vezetők belátták, hogy egyezsre kell jutni a patikák zárása ügyében. De a Budapesti Gyógyszerész Testület akkor csak az esti 8.30-as zárást kívánta rögzíteni. Ez robbantotta ki a 1914. június 6-án az egy hetes budapesti gyógyszerész sztrájkot. 320 gyógyszerész szüneteltette be a munkát. Maga a sztrájk eredménytelen volt, mert a Budapesti Gyógyszerész Testület azt letörte. Egyedül csak a korpótlékos pénztár ügyében ígértek előrehaladást. Azonban az I. világháború eseményei keresztül húzta mindenki számítását. 1915-17-

ben a háborús gazdálkodás, az elektromos árammal és a tüzelőanyaggal való takarékoskodás miatt már este 7-kor bezártak az üzletek. A patikákban az esti 8 órás zárás 1917. július 15-én lépett csak életbe.

14. DIA

A háborús viszonyok nagyon súlyosan érintették a gyógyszerellátást. Létrehozták a Gyógyszerforgalmi Kirendeltséget, amely központosította a gyógyszerek termelését és elosztását. A Gyógynövény forgalmi Iroda pedig a hazai gyógynövények termesztését szorgalmazta. A radikális Gyógyszerész Szövetség 1918. augusztus 7-én közel 1500 tagjával belépett a Szakszervezeti Tanácsba. Akkor már az Országos Egyesület és a Budapesti Gyógyszerész Testület belső ellentétei fokozták a vidéki gyógyszerészek elégedetlenségét. Ezért alakult meg 1918. szeptember 22-én a Vidéki Gyógyszerészek Országos Szövetsége. Ez a szervezet a vidéki gyógyszerészek érdekeit képviselte, mivel az nem esett egybe a fővárosiak érdekeivel. A megalakulás után 3 héttel már 900 tagja volt az új szervezetnek. Az I. világháború végén nagyon magas volt hazánkban az infláció, a munkaerőhiány és a gyógyszerhiány. 1918. november 21-én megalakult a Gyógyszerész Tanács dr. Deér Endre elnökletével, de az ellentétek miatt csak néhány határozatot tudott hozni, így hamar feloszlott.

15. DIA

Akkor már állandósultak a konfliktusok a Gyakorló Gyógyszerészek Országos Szövetsége és a Gyógyszerészsegédek Országos Szövetsége között. Az utóbbiak a gyógyszerellátás gondjainak a megoldásához minden áron követelték már az államosítást, míg a konzervatívok ezt elleneztek. Ezért a Tanácsköztársaság kikiáltása után, 1919. március 22-én a Gyakorló Gyógyszerészek Szövetsége feloszlott. Felkérték a tagságot, lépjenek át a Gyógyszerész Szakszervezetbe. Az egykori követelésekből az 1930-as években néhány további problémát még rendeztek a korpótlék kivételével. A további szakmai események alakulása már egy másik történet.

16. DIA

KÖSZÖNÖM A MEGTISZTELŐ FIGYELMET!